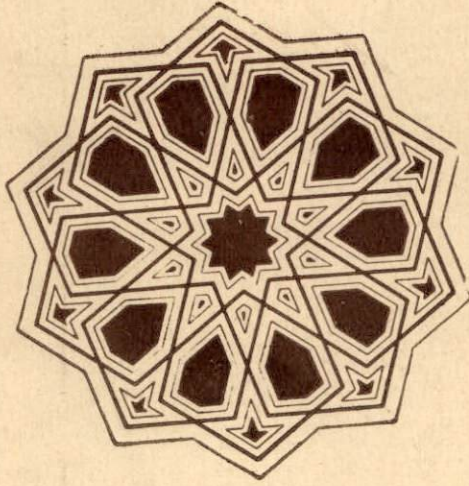

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHIYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR

II – III

1953

FEYZ VE GÜNEY MATBAASI – ANKARA

1 9 5 3

YIL : 1953

CİLT : II, SAYI : 2-3

İLÂHIYAT FAKÜLTESİ DERGİSİ

ANKARA ÜNİVERSİTESİ İLÂHIYAT FAKÜLTESİ TARAFINDAN
ÜÇ AYDA BİR ÇIKARILIR

FEYZ VE GÜNEY MATBAASI — ANKARA

1 9 5 3

İ Ç İ N D E K İ L E R

BALTACIOĞLU, ISMAYIL HAKKI: Bakare sûresinin türkçesi,	119
YÖRÜKÂN, Prof. YUSUF ZİYA: İslâm akaid sisteminde gelişmeler.	127
BERK, NURULLAH: Fatih Sultan Mehmet ve Venedikli ressam Gentile Bellini. .	143
BİRAND, KÂMİRAN: 17. 18 ve 19. Yüzyıllarda devlet idesi.	161
BOUSQUET: Tanrı ve Mikado.	167
ORAL, ZEKÎ: Kubâd - Âbâd nasıl bulundu?.	171
SCHİMMELE, Prof. Dr. ANNEMARİE: Müslümanlıkta mutasavvıfane dua ve niya- zın bazı safhaları.	209
OKİÇ, Prof. M. TAYYİB: Bir tenkidin tenkidi.	219
YETKİN, Prof. SUUT KEMAL: Milletlerarası Dördüncü Sanat tenkidcileri kongresi.	291
ÇAĞATAY, Doç. Dr. NEŞET: Bibliyografya.	295

TANRI VE MİKADO (BİR İNDONEZYA FETVASI)

BOUSQUET (CEZAYİR)

İndonezya adlı siyasî ve iktisadî bir Hollanda dergisi vardır. Son sayısında (Temmuz 1952, S. 77—92) Dr. Swellenberg'in Felemenk dilinde bir fetva tercümesini ihtiva ediyor ; islâm dini ile ilgilenenlerin bu dergiyi okuduğunu sandığım için, bu tercümeyle kısaca teması faydalı buldum. Fetva Sumatra'nın Menangkabau mıntakasında islâhatçılığı ile tanınmış Abdülkerim Emrullah'ın olup bizzat kendisi tarafından şu ahval içinde verilmiştir.

1941 yılında Hollanda makamları tarafından nefy edilen Abdülkerim Emrullah Cavada yaşıyordu (ki 1945 yılında orada vefat etmiştir). Cavayı işgal eden Japonlar, Abdülkerim'den Wadjah Semangat adlı bir propoganda yazısı hakkında kanaatlerini açıkça bildirmesini ve islâm dini ile telifini imkânsız gördüğü hususları belirtmesini rica etmişlerdir. Onun, japon albayı Horie'ye sunduğu cevap şudur :

Abdülkerim, önce, sömürgecilik düşmanı bir İndonezya ve müslüman kültürünü memleketinde geliştirmek yolundaki gayretleri için japon otoritelerine teşekkür ediyor ve Japon ordusunu övüyor. Sonra, Japonların müşahhas bir tanrı olarak tanıdıkları Mikado, Tenno Heika konusuna geliyor. (Kendisine verilen) broşüre göre Büyük Asya'nın merkezi olan (le Centre de la Grande-Asie) Tenno Heika, Tek-Bütün (Taut-unigue) dır. «İslâm'da yalnız tanrı, Tek-Bütün adını taşıyabilir» diyen Abdülkerim Emrullah müslüman akidesinin prensiplerini hatırlattıktan sonra neticeyi şöyle bağlıyor : «Bu Tek-Bütün kelimesi, dildeki umumî anlamı ile kullanılıyorsa meselyi bu şekilde tasavvur etmek, İslâm akaidine tamamiyle zıttır.

Broşüre göre Japon memleketinin ve halkının sebebi mevcudiyeti Tenno Heika'nın var oluşudur. Müftü buna karşı diyor ki bu memleket ve bu halk Tenno Heika'dan önce vardı ve onun ölümünden sonra da var olmakta devam edecektir ; bu nazariye herhangi bir kimsenin-başvuracağı kitaplardan da anlaşılacağı veçhile, insanlık tarihine hiç bir suretle uymamaktadır : bu bakımdan Japonya ile öteki memleketler arasında bir fark yoktur, İslâmlığa göre, herşeyi tayin ve takdir eden Tanrıdır. Tenno Heika'nın emirlerine hürmetle itaat edilmesini gerektiğini ilâve ettikten sonra bu konuda bir noktaya işaret etmek cüretinde bulunacağım diyor :Müslümanların cebir ve zor veya neticesi derhal alınacak bir faydayı istihdaf eden bir gaye için olmadan Tanrının iradesine göre gayri müslim makamlara itaat mecburiyetinde oldukları hususuna inanmıyorum ; hatta tam bunun aksine kaniim ; Snouck Hurgronje bunu benden çok evvel açıkça söylemiştir.

Broşürde japonun imparatora tam telsimiyetinden bahis edilmektedir. Buna İslâm fakihî şöyle cevap veriyor : «İslâma göre vücud, mal (bien), ve ruh tamamen anck Tanrıya terk ve teslim edilebilir». Bununla beraber müftü, iman (felemenkçede «geloof») kelimesinin Mikadoya karşı sadakat ve vicdan ide'lerine tatbik edilemeyeceğini büyük bir meharetle belirtiyor, o suretle ki biraz evvel söylediğinin şumülünü tekit mi yoksa tahdit mi ettiği pek anlaşılmiyor.

Japon doktrinine göre Tenno Heika cihanın hakimidir. Müftü, imparatora ne meleklerin, ne cinlerin¹ ne de Avrupalı pekçok düşmanın itaat etmediklerine işaret ediyor. «Vaktalara nasıl

¹ Hollanda metni "Godheden" divinites sözünü ilâve ediyor. Bu, herhalde mütercimim bir hatası olacak ;çünkü Allah'tan başka ilâh yoktur.

uydukları izah edilmeden bu gibi sözler kullanmakta ki faydayı sezemedim».

Müftü fetvasına Tanrının hakimiyetinin ne olduğunu göstererek devam ediyor. Büyük manalar taşıyan şu cümlesini belirteyim : «Elçisi Musa ve Harun'a inanmadığı ve kendisinin Tanrı olduğunu iddia ettiği için, Tanrı, Firavnu ve askerlerini Kızıl Deniz'de boğdurdu...». Bununla beraber insan kendini Mikado'nun hizmetine sadıkane ve bütün kalbi ile tahsis edebilir : bu husus Prense karşı isyanı günah sayan ilâhi kanun tarafından da emredilmiştir² ve biz Endonezyayı garp boyunduruğundan kurtuluşumuzu imparatorun ordularına borçluyuz.

Şu halde İmparatora saygı gösterilebilir ; ancak bu saygı dış şekli ile İslâmın ibadetin (La Priere rituelle) andırmamalıdır ; Müftü, Allahtan gayrısı için rûkû edilemeyeceğini, yere kapılamayacağını uzun uzun izah ediyor.

Broşürde ayrıca, milyonlarca japonun ruhunun Tenno Heika ile bir birlik teşkil ettiği anlatılıyor. (Müftüye göre) bu kolay kolay kabul edilemez. Her varlığın bir vücudu ile ruhu vardır. «Zeki bir insan kelimelere umumi manalarını verdiği taktirde bunu tasavvurdan aciz kalır». Bu durum karşısında broşürde bahis konusu edilen İmparator hazretleri ile vahdet-i vücud meselesine ne demek lâzım geldiğini bilemiyorum. Kaldı ki böyle bir inanın ne gibi bir fayda sağlayabileceği de pek anlaşılabilir. Mikadoya itaat kafi gelmiyor mu ?

Son olarak, broşürde, Mikado'nun ilâhi varlıklar neslinin 114 üncüsü olduğu bildiriliyor. Müftü Kur'anın 2 inci suresi 3 üncü âyetini hatırlatarak idelerin kâfi gelmediklerini ayrıca ispat edilmelerinin zaruri olduğunu söylüyor ve şu suali soruyor : bunlar «japonların ideleri» ise eskiden mi kalmadır yoksa bu günün Japonlarının ideleri midir? Bu günki Japonların ideleri ise bu fikirleri öğrenmek nasıl mümkün olabiliyor ? Bu suali sorduktan sonra Müftü —işin belki de en güzel noktası burası— Mikado'ya hiç temas etmeden islâmın şu esaslarını hatırlatıyor : Tanrının yarattığı üç çeşit varlık vardır : 1— Herhangi cinsiyetten âri gayri maddi bir vücutta sahip melekler ; 2— Cinler ; 3— İnsanlar ki hepsi Adem ile Havva'nın neslinden gelmişlerdir. Melekler Âdem'in önünde secde ettiler ; cinlerin babası El-Can secde etmekten imtina ederek Tanrıya karşı geldi. Melekler ve cinler insandan daha az mübarek veya makbul bir tabiatta yaratılmıştır. Bu vaziyet karşısında açık olarak görülüyor ki şayet Mikado alelâde bir insan değil ise insaninkinden de aşağı bir cevhere sahiptir.

Fetva japon ordusu için muvaffakiyet temennileriyle sona eriyor.

Benim bu kısa hülâsam bu istişare hakkında çok sathi kalan bir fikir verebilir : çünkü evvelâ tırnak işareti arasında ki kısımlar tercümenin tercümesidir, saniyen hollandalı mütercimim de fransızca olarak yazdığı gibi «müziği yapan tondur» ve ancak *in extenso* bir tercüme çok mahir olan Müftünün metaneti ve sebatı hakkında bir fikir verebilir. Mütercim Abdülkerim için] «Mülsüman Niemmöller» diyor ; bu bana izam edilmiş gibi geldi, çünkü müftü, o tanınmış Pasteur'un aksine, herhangi bir takibe maruz kalmamıştır³.

Ne olursa olsun bu istişare japonların siyasî-dinî fikirleri ile islâm prensipleri arasında ki mut-

(Le Monde de l' İslâm Vol. 11 Nr. 2 1952 Leiden, S. 108-111), den Rasim Arsebük tarafından tercüme edilmiştir.

² Bu yanlışdır ; gayri müslim bir hakimiyet sahibine karşı muvaffakiyet ihtimalini taşıyan isyan hayırlı bir harekettir. G. H. B.

³ Müftünün oğlu metnin suretlerinin japon işgali müddetince elden ele dolaştığını söylüyor. Metin, babasının, 1950 yılında Jakarta'da neşrolunan biyografisinde bastırıldı

lak zıtlığı gösteriyor ve müslüman memleketler üzerinde devamlı bir japon hakimiyetinin çok önemli Theologique engellerle çarpışacağı düşünülebilir. (Japonyadaki pek cüz'i müslüman ahali için durumun ne olduğunu bilmiyorum⁴, bunlar için Hollanda Hindistanında bulunduğum sıralarda büyük merasimle bir cami açmışlardı). Belki de bu güçlükler Marksizmin hakim olduğu memleketlerdeki kadar büyük olacaktı.

⁴ Cf. W. I. 42 Martin Hartman'ın islâmlığın Japonyada ki başlangıcı üzerinde ki tebliği bilhassa 1912 yılının mart ayından beri Tokyoda çıkan "İslâm" gazetesi iki büyük harp arasında japon islâmi incelemeler Enstitüsü Kaiko-Ken (İslâm dünyası) adlı bir dergi yayınladı.